

Murat Nehri'nin (Muş Ovası) Kuvaterner İklim Değişimleri ve Tektonizmasına Tepkisi

The response of the Murat River (Muş Basin) to the Quaternary climatic changes and tectonism

Nurcan Avşın^{*1}, Korhan Erturaç², Eren Şahiner³, Tuncer Demir⁴

¹Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Van

²Sakarya Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Sakarya

³Ankara Üniversitesi, Nükleer Bilimler Enstitüsü, Ankara

⁴Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Antalya

Öz: Akarsu vadileri ve seki serileri, paleocoğrafi ortamlar hakkında önemli bulgular içeren ve geçmişteki denetleyici güçlerin etkisini en hızlı şekilde kaydeden sistemlerdir. Bu konuda yapılan çalışmalar, yabancı literatürde olduğu gibi Türkiye Kuvaterner yapılandırması için de önemli olmakla birlikte Doğu Anadolu Bölgesi gibi kısmen araştırma sınırlılıkları olan bölgelerde daha çok önem kazanmaktadır. Bu araştırmaya konu olan Murat Nehri, Van Gölü'nün batısında yer alan Muş Ovasının en önemli flüvyal sistemidir. Tektonik bir depresyon ve dağ arası bir havza olan Muş Ovası, aynı zamanda Türkiye'nin neotektonik dönemini başlatan sıkışma tektoniği rejiminin de iyi bir temsilidir. Çalışmanın amacı, Muş Ovası'nı drene eden Murat Nehri flüvyal sisteminin morfolojik özelliklerinden ve lokal kronolojisinden yola çıkarak, ovanın Kuvaterner dönemi jeomorfolojik evrimini açıklamak, Kuvaterner'deki iklimsel değişimler ve tektonik süreç hakkında saptamalar yapmaktır. Bu amaçla, söz konusu akarsu vadisinin morfolojik yapısı, sekilerin alansal-metrik dağılımları ve OSL yaşları üzerinde durulmuştur. Yapılan incelemeler neticesinde Murat Nehri'ne ait üç seki seviyesi tespit edilmiştir. Bunlar, nehirde 3-5, 10-18 ve 30-35 m yüksekliktedir. Sekilerden alınan kum örnekleri ve elde edilecek OSL yaşları ile alandaki flüvyal kazılma ve tektonik yükselme (uplift) oranı ortaya konulacaktır.

Anahtar kelimeler: Kuvaterner iklim değişimleri, Kuvaterner tektonizması, Muş Ovası, Murat Nehri, OSL analizi

Abstract: River valleys and terrace sequences are systems which contain important findings about the paleogeographic environments and record fastly the effects of the former control mechanisms. The relevant studies are important for the reconstruction of Quaternary history in Turkey like as the other countries. Besides these studies are more important in the East Anatolian Region which has some researching limitations. Murat River that is object of this study is the most important fluvial system of the Muş Basin that is located west of the Van Lake. Muş Basin which is a tectonic depression and an intermontane basin, also represents neotectonic period and compressional tectonism of Turkey. The aim of the study is to clarify the geomorphological evolution, the climatic changes and tectonic process of the Muş Basin during the Quaternary, For this aim we investigated the morphological structure of the river valley, the distributions, the elevations and the OSL ages of the terraces. Consequently we have detected three terrace levels in the valley; these are 3-5, 10-18 ve 30-35 m levels above the current river channel. We aim to state the fluvial incision-accumulation phases of the Murat River and the tectonic uplift in the basin during the Quaternary, using the sand samples which are derived from the terrace sand and the waited OSL dating results.

Keywords: Quaternary climatic changes, Quaternary tectonism, Muş Basin, Murat River, OSL dating analysis

* İletişim yazarı: Nurcan Avşın, e-posta: nurcanavsin@yahoo.com.tr